

дебљину која износи 1 m. Његова траса на површини земље може да се прати у дужини од преко 30 m. Такође, на неким местима могло је бити уочено спољашње и унутрашње лице зида западног бедема у очуваној висини од свега неколико сантиметара, а на неким местима и до пола метра са спољашње стране. Поменути зид сазидан је у техници *opus incertum*. Иста ситуација запажена је и на источном бедуу. Код појединих мештана чувају се налази из рановизантијског периода који, према њиховим речима потичу са овог локалитета.⁷⁶ За ову прилику смо издвојили једну бронзану фибулу са посувраћеном стопом и псеудообмотајем, димензија 6,1 x 2,3 cm. На луку фибуле налази се низ паралелних тачкица на чијим се крајевима уочавају по три кружића једнаке величине (Сл. 13). На доњем делу лука, изнад кружне перфорације, сачувано је правоугаоно испупчење. Стопа фибуле поседује три вертикална, равномерно распоређена испупчена ребра. Игла недостаје. Налази оваквог типа релативно су честа појава на рановизантијским утврђењима Балканског полуострва. У етничком контексту, фибуле са посувраћеном стопом и псеудообмотајем приписују се староседелачком становништву, а своје порекло имају код примерака са посувраћеном стопом и намотајем.⁷⁷ На територији Браничевског округа, овај тип налаза откривен је на локалитету Виминацијум, такође као случајан налаз.⁷⁸

Потај чука

Локалитет се налази источно од Жагубице поред саобраћајног пута који води ка Бору и Мајденпеку на узвишењу које носи назив Потај чука чија надморска висина износи 920 m (Сл. 1, 14). Налазиште највероватније први пут обилази М. Ђ. Милићевић током друге половине 19. века. У свом делу „Кнежевина Србија“ спомиње остатке зидина које се налазе „*више Жагубице куда пролази пут на Црни врх*“.⁷⁹ На овом месту, током новијих обилазака, уочени су видљиви трагови архитектуре, а такође су пронађени и поједини случајни археолошки налази. Са врха се пружа диван поглед ка Хомољским планинама, Бељаници, Горњачкој клисури и Црном врху. Прилаз локалитету је најпогоднији са северозападне стране, односно кроз

76 У питању су предмети који се чувају у приватној колекцији мештана Лазнице и Жагубице. Мештани су поједине предмете поклонили аутору, исти ће бити предати НМ у Пожаревцу и ЗМ Хомоља у Жагубици, а такође ће бити обрађени у скорије време. Неколико предмета са овог локалитета налазе се и у збирци колеге Д. Јацановића, уп. Миловановић 2016, 126, нап. 500.

77 Веселичић 2009, 35-36.

78 Миловановић 2016, 69.

79 Милићевић 1876, 1032.

савремени каменолом „Мат продукт“. Налазиште аутор обилази септембра 2014. године са појединим мештанима Жагубице и радницима каменолома. Утврђено је да су на северним падинама и самом врху Потај чуке постојале зидине (бедем, објекти?) али су исте уништене систематски радом тешке механизације 2003. године. На тим местима је констатовано само ломљено и притесано камење.

Терен је прекривен густом шумом и растињем. На његовој површини током обиласка 2014. пронађен је само један фрагмент згуре. Поједини географи напомињу да је Потај чука богата рудама магнетита.⁸⁰ Зидине су видљиве на западној страни код савремене чесме. У питању је грађевина полукружне основе, чија унутрашња ширина износи нешто више од 1 m (Сл. 15). Констатован је ломљени и притесани камен, слаган у неправилном слогу са кречним малтером беличасте боје као везивним средством. Очувана висина износи нешто више од једног метра. За сада је тешко рећи о којој грађевини је реч. На први поглед се чини да би полукружни зид заправо представљао кулу. Овако мала унутрашња ширина забележена је на петоугаоној кули на траси бедема Јужног подграђа на Градини на Јелици.⁸¹ Код мештана се такође чувају и поједини покретни налази од којих су хронолошки донекле осетљиве гвоздене стрелице (Сл. 16). Реч је о тробричним стрелама које су на простору јужно од Саве и Дунава честа појава на рановизантијским утврђењима (лок. у Ђердапу,⁸² Царичин град⁸³ итд.). У науци преовладава мишљење да се, у етничком смислу, могу написати Аварима.⁸⁴

Евидентирана и делимично истражена рановизантијска насеља у околини Жагубице, у историјском смислу, највероватније могу да се посматрају у контексту велике Јустинијанове обнове након 527. године. Реч је о висинским и тешко приступачним теренима чија је локација вешто бирана, проузрокована упадима варварских племена (Словена, Бугара итд.). Њихово страдање може се повезати са аварским и словенским најездама крајем 6. или почетком 7. века, када су страдала многа утврђена насеља у Илирику.⁸⁵

80 Миљковић 1990, 104.

81 Милинковић 2010, 39 и сл. 17. Мештани Жагубице верују да грађевина на Потај чуки представља рударско окно, а само место је било мета илегалних трагача.

82 Šrehar 2010, 129.

83 Кондић – Поповић 1977, 183.

84 Бугарски 2009, 115.

85 Кондић – Поповић 1977, 179.